

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารหมู่บ้านเสม็ดงามในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 2. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของหมู่บ้านเสม็ดงามที่ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการสื่อสารในการส่งเสริมอัตลักษณ์ของหมู่บ้านเสม็ดงามเพื่อการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นแนวทาง (Participatory Research) ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. วิธีการศึกษาและขั้นตอนการศึกษา
2. ผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. การนำเสนอข้อมูลและอภิปรายผล

1. วิธีการศึกษาและขั้นตอนการศึกษา

การศึกษาในเรื่อง “การส่งเสริมอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษามากที่สุดและน่าเชื่อถือมากที่สุด ดังนี้

1.1 ศึกษาเรื่องราวจากเอกสาร (Document Research) ได้แก่ เรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้ถูกรวบรวมขึ้นโดยที่ผู้รวบรวมไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์จริง แต่ได้รับการบอกเล่าจากผู้สังเกตการณ์ในเหตุการณ์นั้น ๆ อีกทอดหนึ่ง หรือ รวบรวมจากแหล่งทุติยภูมิอื่น ๆ เช่น ตำรา บทความ เอกสาร รูปภาพ ที่ได้จากห้องสมุด หอจดหมายเหตุ หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของหมู่บ้านที่กำหนด ได้แก่ หมู่บ้านเสม็ดงาม เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1.2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) เพื่อเป็นเรื่องราวที่ได้จากต้นตอจริง ๆ หรือจากการบอกเล่าเรื่องราวของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ (Oral History) เพื่อสำรวจ ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการทำวิจัย และเพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

สำคัญ ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับคนในท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญขั้นตอนในการทำวิจัยภาคสนาม

การทำความรู้จักกับพื้นที่ เริ่มตั้งแต่การพบปะ แนะนำตัวกับผู้นำท้องถิ่น หรือผู้ที่เป็น Key informants ได้แก่ เจ้าหน้าที่ (ภาครัฐ) ที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่เทศบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงตนและชี้แจงวัตถุประสงค์ที่เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการขออนุญาตในการเข้ามาทำงานจะให้เกิดความสะดวกและความปลอดภัยในการทำงาน หลังจากนั้นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ระบบเชื่อ ค่านิยม กิจกรรมของหมู่บ้าน การทำงานการพักผ่อนของคนในหมู่บ้านซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้มาจากการพบปะพูดคุย การสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ในการกำหนดรูปแบบในการทำงานในพื้นที่ได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น การสังเกตพฤติกรรม

1.3. การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) ซึ่งเป็นการเข้าไปร่วมสังเกตการณ์ในพื้นที่อย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) คอยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของคนในพื้นที่วิจัย เพื่อทราบถึงกระบวนการการสื่อสารของประชาชนในหมู่บ้าน

1.4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นการพูดคุยกันตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6-10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้เพื่อให้ทราบถึง อັตลักษณ์ที่แท้จริงของหมู่บ้าน

1.5. การประชุมระดมความคิด ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ ภาครัฐ ตัวแทนชมรมการท่องเที่ยว องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชนและนักวิชาการ จำนวน 20-30 คน โดยกิจกรรม ร่วมหาแนวทางในการพัฒนาอັตลักษณ์ให้เหมาะสมกับบริบทของหมู่บ้าน

1.6. การวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคเอกสารและภาคสนาม มาใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

2.1. กลุ่มชาวบ้านในชุมชน เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเสม็ดงาม ที่คอยรับข้อมูลจากผู้นำในชุมชน

2.2 กลุ่มผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มคนที่คอยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่าความแตกต่างของการทำหน้าที่ในการสื่อสารอาจจะมีแนวคิดที่น่าสนใจในการค้นหาอัตลักษณ์ ได้แก่

- 1 คุณสุจินต์ สุขสมจิต (ผู้ใหญ่บ้าน)
- 2 คุณบัวหลวง กำจร (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)
- 3 คุณจรินทร์ แวนใส (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)
- 4 คุณปิยวัฒน์ ศรีสมุทรจัน
- 5 คุณสะอาด เกษมกิต
- 6 คุณมานัส พาริวัช
- 7 คุณเสรี จิตมั่น
- 8 คุณราตรี ท่าสะอาด

2.3 หน่วยงานของรัฐและนักวิชาการ เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและเรื่องวิชาการของอัตลักษณ์ เป็นการทำให้การส่งเสริมอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้แก่

- 1 คุณจรรยา อนัญญพร พัฒนาชุมชนอำเภอนายายอาม
- 2 คุณศิริสุข สูงสุด พัฒนาชุมชนเมืองจันทบุรี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Opened-Ends Interview) และ การประชุมระดมความคิด ที่กำหนดประเด็นดังนี้

3.1. คำถามที่เน้นประเด็น เรื่อง อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ที่สำคัญในหมู่บ้าน

4. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม

ผู้วิจัยนำเอาคำตอบของผู้ให้ข้อมูลสำคัญของแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่รวบรวมได้จากเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนามที่หมู่บ้านที่กำหนด มาทำการตรวจสอบเบื้องต้นเพื่อตรวจสอบว่าคำตอบที่ได้

นั้นครอบคลุมในเรื่องที่ต้องการศึกษาหรือไม่ สามารถนำไปต่อบัณฑิตประสงคใด ประเด็นใด หลังจากนั้นมาทำการวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของคำตอบที่ได้ ข้อมูลที่ไม่ต้องการจะถูกกำจัดออกไปได้ และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) ในการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยต้องคำนึงถึงบริบท (Context) ของงานวิจัย

5. การนำเสนอข้อมูลและอภิปรายผล

การนำเสนอข้อมูล หลังจากที่ได้นำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์พร้อมกันแล้ว ผู้วิจัยและนำเสนอข้อมูลเป็นแบบพรรณนา (Descriptive) เพื่อเป็นการอธิบายผลการวิจัยในเชิงลึกเป็นการศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ เพื่อต้องการทราบรายละเอียดของทุกแง่มุมในเรื่องที่ต้องการศึกษานั้น ๆ และเมื่อผู้วิจัยได้ถอนตัวออกจากพื้นที่การวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนองานดังกล่าวแก่หมู่บ้าน เพื่อที่จะให้หมู่บ้านได้นำเอาผลการวิจัยไปใช้ในการประกอบทำยุทธศาสตร์ในการพัฒนาส่งเสริมอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี